

בדין הזות ארון הקודש ממקומו – יש מביאים מסוגיתנו ראייה להתיר. ע"ע בענין זה בשו"ת דובב מישרים ח"ג נג. ובמה שכתב הראב"ד שכל כלי שמוותר לטלטלו אינו נחשב 'עשוי לנחת' – ע' בטורי אבן; דובב מישרים שם; חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב כג,ג. וע"ע סדרי טהרה דף נז: מנחת שלמה ח"א עב,ג ד"ה וראיתי.

*

תשמישי מצוה ותשמישי קדושה –

'... וגם כי קדושת ואור המצוה אשר תשכין אורה על אותו הדבר והחפץ אשר בו ועל ידו תעשה המצוה, אינו שורה עליהם רק לפי שעתו בעת שהמצוה נעשית בהם, אבל אחר שנעשה בהן מצותן, הקדושה והאור מתעלה ומסתלק מהם תיכף ונשאר כבראשונה, אבל התורה הקדושה כל מקום שתזריח ותופיע אורה וקדושתה פעם אחת, קדושת עולם תהיה לו ונשאר תמיד בקדושתו, כמו ששנינו בבבלי תא שתשמישי מצוה נזרקין לאחר שנעשה מצותן ותשמישי קדושה נגנזין. ולכן מנו שם תשמישי תפילין ומזוזות בכלל תשמישי קדושה, מחמת פרשיות התורה שהיו מונחים בתוכם פעם אחת...' (מתוך נפש החיים ד,ל). ע"ע בפירוש רש"ר הירש ויקרא ויט (מצוטט ביוסף דעת זבחים צד).

*

'ספר תורה שבלה גונזין אותו אצל תלמיד חכם' –

רמז לדבר בסמיכות הכתובים; ואשם את הלחת בארון אשר עשיתי ויהיו שם... שם מת אהרן ויקבר שם. וטעם יש בדבר, לומר קיים זה מה שכתוב בזה (עפ"י בעל הטורים עקב יח).

דף כז

'ואלישע דעבד ברחמי הוא דעבד'. יש שכתבו טעם בדבר, כי אילו היה אלישע מחיה את בן השונמית על ידי שם קדוש, לא היה בו כח הדיבור, כמו הנוצר מספר יצירה שאין יכול לדבר (ע' בסנהדרין סה: עפ"י הגהות מהרש"ם).

ויש מפרשים על פי מה שאמרו בירושלמי שיודעי שם המפורש אסור להם ליהנות מאחרים, והרי אלישע היה נהנה מאחרים [ואמרו 'הרוצה ליהנות – יהנה כאלישע'], על כרחך שלא השתמש בשמות והשבעות אלא היה עושה הכל על ידי תפילה (עפ"י שו"ת חתם סופר או"ח קצו-קצח. מובא כל זה במגדים חדשים ברכות י: ע"ש).

ע"ע בספר צדקת הצדיק עב רי; פוקד עקרים עמ' 29.

'אמר אביי הלכך האי צורבא מרבנן...'. ביטוי זה, 'הלכך האי צורבא מרבנן...' נמצא בש"ס שלש פעמים (כאן ובפסחים ד. ובביצה כ:), ושלשתם אביי אמרם.

'במה דברים אומרים בשאין שם חבר עיר אבל יש שם חבר עיר תינתן לחבר עיר'. רש"י ועוד ראשונים מפרשים 'חבר עיר' – תלמיד חכם המתעסק בצרכי צבור (וע"ע בערוך השלחן י"ד רנו, יז). ואילו הראב"ה חולק וסובר שאין הדבר תלוי בת"ח אלא 'חבר עיר' זהו גבאי צדקה, ומקום שאין בו חבר עיר היינו שכל אחד נותן לעניים כפי חפצו ואין גבאים הגובים לעניים באופן מסודר.

(ע"ב) 'צד אחד ברבית'. כלומר, רבית גמורה היא בשני צדדים; המלוה והלווה, אבל העושה שדהו מכר על תנאי, לגבי לוקח הרי זו רבית, שאם יביא לו הלה דמים הרי הוא צריך להחזיר את השדה בעל כרחו [ונמצא כמי שהלוה מעות לחברו וקיבל שכר על זמן המתנת המעות], אבל לגבי המוכר אין זו רבית, שאם ירצה לא יחזיר לו מעות והמקח קיים ואינו בא לידי רבית (עפ"י רבנו חננאל).

'מאי טעמא לא אמרת לי כי ברכתך וכן למר'. כתב הב"ח: אף על פי שלא היה שום ריוח לרב הונא במה שנתכסה בשיראין, אעפ"כ הקפיד רב כי שמא היתה אותה שעה עת רצון והיה ביד רב הונא לברכו. ומבואר מדברי הגמרא שהזוכה לקבל השפעה ממרום, הנו כבעלים על אותו שפע להכניס אחרים תחת כנפיו, שיהנו גם הם מהשפע היורד עליו, כמו כאן, יכול היה רב הונא להמשיך השפעת הברכה גם על רב על ידי אמירת 'וכן למר'. ואעפ"י שאת הברכה קיבל מרב, בכל זאת כיון שההשפעה יורדת עליו, הריהו הבעלים [ופעמים שצינור השפע מתיחד בדרך מסוימת אשר רק דרכה תעבור שפעת הטובה, לכך השפעת הברכה לרב היתה צריכה לעבור דרך רב הונא]. ולדברי הב"ח יתכן שאדם זה שנכנס תחת כנפיו יהנה הרבה יותר מבעל ההשפעה בעצמו, שהרי מהקב"ה הוא נוטל. [וזהו גדר 'תלמיד'; הרב הוא מקבל ההשפעה מהקב"ה והוא מכניס את התלמיד תחת חסותו, ואף הוא נהנה מאותה השפעה בהתאם ליכולתו ולבית קיבולו] (עפ"י שיחות מוסר לגר"ח שמואלביץ כג תשל"א, ב תשל"ג).

'ולא נשאתי כפי בלא ברכה' – כבר תמחו, מה המעלה המיוחדת בדבר שבגללה האריך ימים, הלא חובה היא כבכל שאר המצוות, לברך עליהן עובר לעשייתן? וכתב בטורי אבן שעד לדורו לא היו נוהגים בברכה זו, והוא הנהיגה, ובגלל זכות זו האריך ימים. וסתם ולא פרש מדוע לא ברכו על מצוה זו עד לר"א בן שמוע. והמהרש"א נתן טעם בדבר, כיון שאין זו המצוה אלא לטובתן של ישראל שתחול ברכת הקב"ה עליהם (ופירש באגרות משה (או"ח ח"ג יז) כונתו, שהייתי אומר שהיא כהכשר מצוה ואינה גמר מצוה. [ובמקום אחר תמה באג"מ על טעם המהרש"א]. ואולי יש לפרש עוד, דהו"א שהיא כשאר מצוות שבין אדם לחבירו שאין מברכין עליהן, וכעשיית צדקה וחסד). ויש מי שפרש, משום שברכת כהנים גופה ברכה היא, ולא תקנו ברכה על ברכה, כמו שכתבו הקדמונים על ברכת המזון, קידוש, ועוד (חדושי הרד"ל סוטה לט).

הסבר אחר ניתן בדבר (עפ"י אגרות משה שם; שו"ת משיב דבר סוף ח"א; חדושי הגר"ר בנגיס ח"ב ה ועוד) שר"א בן שמוע ברך בעצמו ולא רצה לצאת בשמיעה מכהנים אחרים כשאר ברכות המצוות, מפני הטירוף והבלבול [או משום שדומה ברכת כהנים לתפילה]. וממנו למדו כולם לנהוג כן (וכנפסק במגן אברהם להלכה. וע' ערוך השלחן. וע"ע במרומי שדה).

הסבר נוסף (כן צדד באגרות משה או"ח ח"ד כא, ב): ר"א בן שמוע היה מברך גם כאשר היה שליח צבור בעצמו ונשא כפיו, מפני שהיה בטוח שלא יתבלבל, וכיון שנקבעה הלכה כמותו שכן צריך לעשות, שהש"ץ מברך ואין בזה חשש הפסק באמצע תפילתו, על כן נתברך באריכות ימים משום זכות הוספת הברכות (וע' בהעמק שאלה (בהעלותך קכה, יא) ובמרומי שדה שפירש פירוש נוסף, ולדבריו יוצא הדין להפך, שש"ץ כהן כשנושא כפיו אסור לו להפסיק ולברך).

ככתבם וכלשונם'

'במה הארכת ימים...' –

'אם ראית תלמיד חכם שהאריך ימים, דע לך שהוסיף דקדוקים על חבירו, דברים שאינם כתובים בתורה, שהרי בפירושו אמרו במסכת מגילה במה הארכת ימים וכו' ואין שם דבר אחד מן התורה אלא דקדוקי של סברא שאינן של תורה' (ספר חסידים רי).

'סגולה לאריכות ימים – שמעתי מחסידים זקנים בשם הרה"צ הקדוש רבי יעקב יצחק מלובלין זצוקלה"ה, שבשעה שמקפלין תפילין של ראש כדי להניחו במטפחת, יניחו באופן זה שתהיה הקשר על המעברתא ולא מתחת התיתורא. והוא סגולה גדולה לאריכות ימים'.
(רמזי תורה לר' זאב וולף שערליף פר' האוינו כא,א)

'שמעתי מפי הצדיק ר' שמעון מירוסלאב, שהצדיק הקדוש מוהר"י מלובלין אמר לו בזה הלשון: אם תרצה להאריך ימים תכניע עצמך בפני כל צדיק' (סידור לב שמח לר' חנוך העניך מאלסעק).

'... שבכל אות מאותיות א"ב יש בו כח חיים מיוחד, כמו ששמעתי על 'במה הארכת ימים' דשלהי מגילה, דנחשבו שם כ"ב דברים ועניינים כשנוציא הכפולות ואשר אולי יוכל להיות שגם הם אין כפולים ממש, רק דוקא אותיות מנצפ"ך, ובספר יצירה בג"ד כפר"ת כפולות, ואין כאן מקומו, והם נגד כ"ב אותיות סדורים כסדר הא"ב, כל אחת חיות מיוחד מאות מיוחד, ואין כאן מקום באורם...' (מתוך ליקוטי מאמרים לר"צ הכהן, עמ' 126).
ע"ע מכתב מאליהו ח"ה עמ' 425.

'שאלו תלמידיו את רבי זכאי במה הארכת ימים? אמר להם: מימי לא השתנתי מים בתוך ד' אמות של תפלה' –
'היינו שלא נכנסתי לתפלה עם דמיון, שזה מורה 'השתנתי מים' כדאיתא...'.
(מי השלוח לקוטי הש"ס)

דף כח

'ואמר רבי יצחק: כל האוכל מבהמה שלא הורמו מתנותיה כאילו אוכל טבלים. ולית הלכתא כוותיה' לפי שאינו דומה לטבל שהרי המתנות ניכרות לעצמן וכמופרשות ועומדות הן (עפ"י רמב"ן ור"ן חולין קלו: תורת חיים; מנחת חינוך תקו, יא).

הרא"ש נימק דין זה, לפי שאין קדושה במתנות אלא חובת-טבת הן. והכוונה היא שלכך אין איסור לזר האוכלן, אבל אין זו נתינת טעם לכך שאינן טובלות את שאר הבשר, שהרי גם מעשר מותר לזרים ואין בו קדושה, וטובל. אלא הטעם כדלעיל שהן כמופרשות ומורמות מעיקרא.
ע"ע במובא בחולין קלד: מהגר"א נבנצל שליט"א.